

Savetu i Upravnom odboru, te Predsedniku
Fondacije za zaštitu zavičajnog nasleđa Podunavskih Švaba
ZAVIČAJNA KUĆA
21205 Sremski Karlovci, Andreja Volnog 1A

Predmet: Predlog za dodelu Godišnje nagrade Fondacije Zavičajna kuća -
PRIZNANJE ZA ČESTITOST U 2020. g. fizičkom licu

Poštovani članovi Saveta i Upravnog odbora, te Predsedniče Fondacije za zaštitu zavičajnog nasleđa Podunavskih Švaba!

Proučili smo Pravilnik i projekat o dodeli Priznanja za čestitost Fondacije za zaštitu nasleđa Podunavskih Švaba

dodelite

Stefanu Bartu, dipl. inž. elektrotehnike, iz Erlangena/SR Nemačka.

Obrazloženje

Stefan Bart (Stefan Barth) je rođen 1937. godine u Futogu u porodici samostalnog poljoprivrednika Franje i njegove supruge Marije. Prvi razred osnovne škole je završio u Futogu na nemačkom jeziku 1942 g. Decembra 1944. cela porodica Bartovih, uključujući i dedu i baku, sprovedena je u logor u Bačkom Jarku. Oduzeta im je imovina i građanska prava. Imali su sreću da ih je njihov komšija sa susednog salaša u Futogu dr Milan Nikolić (po njemu je jedna ulica u Futogu dobila ime), posle rata rukovodilac Pasterovog zavoda u Novom Sadu, krajem oktobra 1945. godine izbavio iz logora, pa su Stefanovi roditelji i deda i baka radili na njegovom imanju. Stefan je pomagao mami u štali pri opsluživanju krava i svinja. Tako su prebrodili najteže vreme. Od 1946. do 1949. bili su u logorima u Bačkom Jarku, Novom Sadu, Kulpinu, rudniku Tresibaba-Podvis kod Knjaževca. Krajem 1949. bila su im vraćena građanska prava, te su se vratili u Novi Sad, gde je Stefan nastavio školovanje u osmoljetki i gimnaziji. Maturski ispit je položio 1957. u gimnaziji Jovan Jovanović Zmaj u Novom Sadu. Te godine su se i otselili u SR Nemačku. Stefan se upisao na Elektrotehnički fakultet u Darmstadtu na kome je diplomirao 1962. g. na odseku za merenje i regulacije. Zaposlio se u firmi Simens u Darmstadtu i nakon par godina u Cenrtu za istraživanja u Erlangenu. Znao je srpskohrvatski, nemački, ruski, mađarski, te je poslom odlazio u zemlje jugoistočne i zapadne Evrope. Oženjen je i ima, troje dece i osam unuka.

Od 1978. do 1990. godine bio je počasni član gradskog saveta u Erlangenu, univerzitetskog grada sa oko 40.000 studenata i 113.000 stanovnika. Radio je u odboru za saobraćaj i razvoj grada i u školskom odboru. Bio je član Socijaldemokratske stranke. Bio je aktivan i u drugim neprofitnim organizacijama kao što su Organizaciji za blagostanje radnika, u Savezu radnika Samarićana, u Crvenom krstu, u Savezu za zaštitu prirode i u Zavičajnom savezu u Erlangenu. Od 1998. je veoma društveno angažovan penzioner.

Kao član Gradskog saveta Erlangena, radio je između ostalog i na pomirenju i sporazumevanju među narodima pa je učestvovao u sklapanju pobratimskih ugovora u

vreme hladnog rata sa gradovima Eskilstuna u Švedskoj, Renesa u Francuskoj, Vladimira u Sovjetskom Savezu danas u Rusiji i Jeni u Istočnoj Nemačkoj, sada u sastavu Savezne Republike Nemačke

Od 1998. do 2003. godine, u vreme kada je Srbija primila mnogo izbeglica a bila izolovana i pod sankcijama UN, bilo je to vreme kada je Srbija bila na lošem glasu, a Srbi "bad boys", Stefan Bart je odlučio da se javno suprotstavi tome. Sam je zakupio hangar, organizovao obilnu humanitarnu pomoć u ime Organizacije za blagostanje radnika, i to za Dom za decu i omladinu ometenu u razvoju u Veterniku, za Klinički Centar Novi Sad, za Novosadski humanitarni centar (NSHC) , za Crveni krst Vojvodine i Crveni krst Novog Sada. Ponekad je pratio te transporte kamionima i kombijima, zbog znanja jezika. Lekove je dobijao od proizvođača kao humanitarnu pomoć. Za dečiji dom su slali odeću, cipele, igračke, nameštaj, bicikle, presvlake za krevete, vunu za ručni rad i sl. Za bolnicu su slali bolesničke krevete, noćne ormane, lampe za operacije, ultra-zvučni aparat za preglede krvnih sudova, presvlake, zavojni materijal, odeću za hirurge i sl. Za Novosadski humanitarni centar nosio je prikupljenu odeću koju su mu donosili ljudi iz njegovog naselja u Erlangenu. Kada je prestao transport kamionom, uvek je kada je putovao u Srbiju donosio u svom autu veliki kofer sa stvarima za NSHC. Predsednik NSHC, Petar Mandić, mu je svake godine slao dokument dobijen od odgovarajućih službi – potvrdu za oslobođenje od carinskih taksi. Te akcije i prateće doživljaje opisao je u više svojih knjiga i priloga u novinama. Dok je bio u radnom odnosu, za angažovanje oko prikupljanja pomoći i praćenje kamiona koristio je dane godišnjeg odmora. Pretežni deo humanitarne pomoći je bio namenjen Domu za decu ometenu u razvoju u Veterniku, gde je jedno vreme direktor te ustanove bila gđa Mira Radin, a član upravnog odbora prof. Aleksandar Bečin, koji je i posle 40 godina ostao Bartov omiljeni i ugledni profesor iz gimnazije u Novom Sadu.

U monografiji Doma za decu i omladinu ometenu u razvoju izdatoj 1999. povodom 40 g. rada Doma, na str. 117. naišli smo na sledeći tekst:

„U ono vreme kada je „grmelo“ na nebu iznad Vojvodine neko se u dalekom Erlangenu osetio pozvanim da se na drugi način oglasi o svom rodnom kraju. Hteo je da uveri nas ovde u Vojvodini da postoje i drugačiji Nemci, osim onih koji lete u avijaciji NATO i bombarduju nemoćno stanovništvo. Nisu u ovom slučaju ni motivi toliko važni. „Res non verba“ stara je latinska izreka koja dela stavlja ispred reči. Stefan je od svojih zemljaka, od Crvenog krsta i dobrotvornih organizacija, sakupljao i za potebe štíćenika Doma dopremao obuću, odeću, nameštaj, belu tehniku. Dovožio je Stefan svoje poklone sam kamionima. Ostajao je u Domu i posećivao „staze svog detinjstva“ u Futogu. Videlo se u Stefanovim očima koliko mu priređuje zahvalnost štíćenika i zaposlenih u Domu. Radi te radosti nije žalio truda i zamora, da se ceo dan i noć kotrlja putevima Evrope od Erlangena do Novog Sada. Upravo radi toga g. Bart je uvek rado viđen gost u Domu, došao sa poklonom ili bez njega. Često su dobrota i radost u očima posetioca dragocen poklon stanovnicima Doma. Hvala Vam g. Bart i dođite nam opet s nekim lepšim povodom.“

Od njegovih ostalih aktivnosti prema stanovnicima Novog Sada i Futoga opisanim u njegovim knjigama i novinskim člancima, ovde ćemo nabrojati samo najznačajnije:

- Sa Muzejom Vojvodine je 2004. u Novom Sadu organizovao izložbu o Podunavskim Švabama u prošlosti, sadašnjosti i budućnosti pa je i dobar deo eksponata poklonio Muzeju Vojvodine;
- Od 2012 je zamenik predsednice Udruženja Podunavskih Švaba u Minhenu, te saraduje na programima sa Srbijom
- Ustanovio je i vodio razmenu odbojkaških ekipa Futoga i Erlangena svake godine od 2008 g. naizmenično u Futogu i Erlangenu, uz upoznavanja porodica i druženja,

- Za zasluge na polju unapređenja saradnje Futoga i Erlangena je 2010. godine izabran je za počasnog člana Odbojkaškog kluba RFU (Rekreativni Futoški Udaraci).
- Od kada je penzioner napisao je 7 knjiga, na ukupno 2.118 stranica, koje su izdali renomirani izdavači iz Srbije i Nemačke, a u kojima ističe lepe primere saradnje Srba i Nemaca, govori o potrebi razumevanja, prevazilaženja loših primera iz prošlosti. Naslovi knjiga su Dečak iz komšiluka (S.Bart i N. Radović) 2004. g. 230 s. i drugo izdanje 2006 g. 288 s.; Anegdote, glose i pesme, 2008 g. 240 s.; Razgovori Srbina i Nemca na Dunavu, 2013 g. 360 s.; Priče iz dve zemlje, 2017 g, 357 s.; Po tragovima prošlosti i sadašnjosti, 2018 g. 271 s.; O malim i velikim ljudima, 2015 g. 352 s; Privodi kraju rad na knjizi Kome sunce sija, sa temama pomirenja između Srba i Hrvata u kojoj prikazuje događaje za vreme i posle Drugog svetskog rata i prilikom raspada Jugoslavije te uloge katoličke i pravoslavne crkve;
- Dodatno je uradio prevod knjige Tomislava Ketiga Duge senke svitanja, na nemački jezik. (Die langen Schatten der Morgendämmerung), 2011.g. 1358 s. u kojoj govori o događajima pre 220 -200 g, prilikom doseljavanja Nemaca, Srba, Mađara i Slovaka u Podunavlje.
- U knjizi Razgovori Srbina i Nemca na Dunavu, 2013 g. 360 str. Tema su njihovi razgovori o međusobnom odnosu dve nacije u prošlosti, sadašnjosti i budućnosti. Barth i Stefanović razgovaraju otvoreno i u pojedinim trenucima strastveno o temama koje su vezane za nemačko-srpske odnose, doseljavanje Nemaca, kao i Srba u Podunavlje. Razgovaraju o ideologijama i potrebi prevazilaženja vremena laži. Izgradnja međusobnog razumevanja je njihov zajednički poduhvat. Svako kritičko čitanje ove knjige je istovremeno i učešće u Bartovom i Stefanovićevom dijalogu. To je put za prevladavanje negativnog u istoriji naroda koji su dugo složno živeli zajedno.
- U knjizi O malim i velikim ljudima, deca govore otvoreno, ne pretvarajući se. Svađe se u krajnjem slučaju rešavaju pesnicama i nogama. Odrasli se kleveću, grabe oružje i pokušavaju da se međusobno unište. Opisani događaji su iz Nemačke i Srbije.
- U knjizi Priče iz dve zemlje, obradio je žrtve komunističkog terora i otkrivanje 1500 tajnih grobova širom Jugoslavije, nakon Titove smrti. Da bi nemačkom čitaocu približio mentalitet srpskog naroda posebno je obradio srpski humor i srpske mudrosti. Piše o pohlepi hrišćanskih crkava za novcem poreskih obveznika i o Islamu, u sekularnoj Nemačkoj. Opisao je Nemce sa stanovišta i iz perspektive srpskih pisaca.
- Daje uvid u međusobno oplođavanje kultura i privrede u Vojvodini, navodi događaje iz svakodnevnog života, ponekad smešne, ponekad ozbiljne, a i tragične.
- Piše o svečanom posvećenju spomenika Podunavskim Švabama maja 2017. godine u Bačkom Jarku, koji potseća na interniranje i smrt više hiljada Podunavskih Svaba, na kraju drugog svetskog rata. Spomenik su posvetili nadbiskup dr Robert Zolić, nekadašnji predsednik biskupske konferencije u Nemačkoj i evangelistički pastor Jakob Štele, obojica poreklom Podunavske Švabe iz Vojvodine u prisustvu tada premijera Aleksandra Vučića i nemačkog ambasadora Aksel Ditmana.
- Takođe piše o proslavi 60-togodišnjice mature u gimnaziji J.J. Zmaj, ali i o zločinima diktatora Musolinija, Hitlera, Franka. Piše o otimanju i zloupotrebi dece u katoličkoj crkvi, o nedelima vlasti u diktaturama i o Hitlerovim vojnicima - deci (vojnici sa 14 godina starosti).
- Knjige su promovisane u Beogradu, Novom Sadu, Pančevu, Zrenjaninu, Beloj Crkvi, Vršcu, Somboru, Futogu, Knjaževcu, Bečeju, Temerinu i Bačkom Jarku, dakle širom Vojvodine, Srbije uz prisustvo brojne publike.
- U svom gostoljubivom domu u Erlangenu ugostio je sa suprugom Hildegard više eksperata sa Univerziteta u Novom Sadu i prijatelja, onoliko dugo koliko im je bilo potrebno uz njegovu svesrdnu pomoć oko kontakata sa raznim institucijama koje su im bile potrebne: To je bio slučaj u odvojenim vremenskim intervalima sa tri profesora

Fakulteta tehničkih nauka Milošem Tešićem, Nedom Pekarić Nađ, i Đorđem Đatkovim te jednim profesorom Medicinskog fakulteta Vladimirom Popovićem.

- Bart svake godine preko leta dolazi u Futog i Novi Sad. Ne propušta da se sastane sa svojim školskim drugovima iz gimnazije i prijateljima sa kojim ga vezuju čvrsta prijateljstva: sa dipl. ing. arh. Mihailom Bogdanovićem, graditeljem niza objekata u Vojvodini, sa Milošem Tešićem, profesorom Fakulteta tehničkih nauka u Novom Sadu i akademikom VANU, Miroslavom Kurjakovim poljoprivrednim proizvođačem iz Futoga, Elemerom Wisingerom, profesorom Poljoprivredne škole u Futogu, sa Nadeždom Radović mirnodopskom aktivistiknjom i književnicom iz Beograda, sa piscima Tomislavom Ketigom iz Novog Sada i Dragim Bugarčićem iz Vršca, sa Đurom Jovanovićem iz Beograda, sa prof. dr Milanom Jovanovićem iz Beograda, sa Katicom školskom drugaricom i Mikom Putnik iz Novog Sada, sa nerazdvojn timer drugovima iz školskih dana Milicom Karanov i Zakom (dok je bio živ) iz Sr. Karlovaca, sa školskim drugom Nikolom Rajićem, sa Petrom Mandićem (NSHC), sa dr Zoranom Janjetovićem istoričarem, sa Goranom Rodićem advokatom i drugima. Naravno da dolazak u Srbiju i Novi Sad ne može da prođe bez druženja sa članovima odbojkaške ekipe iz Futoga: Nikolom Šumarom, Goranom Glamočićem, Slobodanom Koturovim, Zoranom Jakovljevićem.

- Pre 5 godina je doveo svoja dva unuka, kao nagradu za položenu maturu, u dvonedeljnu posetu prijateljima i objektima kulture u Vojvodini.

U knjizi „Po tragovima prošlosti i sadašnjosti“ je opisao svoje putovanje sa suprugom Hildegard biciklom 2017. (tada je imao već 80 g.) duž Dunava od Regensburga do Novog Sada sa nizom različitih reminiscencija.

- Član je redakcije časopisa Fenster (prozor) - za Poverenje, Pomirenje, Poštenje, Fondacije za zaštitu zavičajnog nasleđa Podunavskih Švaba u Sremskim Karlovcima.

- Stefan Bart se angažovao da se u mesnoj zajednici u Futogu postavi tabla čiji tekst ukazuje da je u Futogu jedno vreme živelo 5.000 Nemaca u suživotu sa 2.500 Srba. Tekst na toj tabli bio je predmet višemesečnih oublčavanja, u kojoj su učestvovali i neki članovi VANU, dok se nije došlo do prihvatljive formulacije kako za nemačku tako i za srpsku stranu. To je doprinos našoj kulturnoj baštini i mali doprinos za zvanje Novog Sada kao kulturne prestonice Evrope u 2021. Pri otkrivanju spomen table u Futogu Stefan Barth je bio prisutan sa ćerkom i unukom i još oko 50 zemljaka iz Nemačke što je opet bila prilika za dijalog i bolje upoznavanje i nova prijateljstva.

ZAKLJUCAK

Stefan Bart je čovek sa dva zavičaja. Jedan u kojem se rodio i za koji ga vezuju najranija sećanja i iskustva detinjstva. Sećanja na lepa ali i ne baš vesela prva dečija iskustva, Futog i Novi Sad. Prelepo sećanje na prvu gimnazijsku ljubav i sećanje na iskustvo bolnog rastanka od nje. Sećanje koje ga proganja čitavog života - iskustvo nepravde kolektivne krivice u kojem stradaju nevini. Odlaskom u novu domovinu, SR Nemačku, na pragu punoletstva, ostao je neraskidivo vezan za staru. Sačuvao je najlepše uspomene na ljude u starom zavičaju koji su mu život učinili lepšim i sa zahvalnošću ih se seća. Razvio je „strategiju lepih sećanja“, kako sam kaže. Skroman, druželjubiv, sa empatijom za druge, čestit čovek, kakav je po prirodi i odgoju, te vaspitanju, nije ni mogao da izabere put ogorčenosti i mržnje. Sa nadom i željom da se njegova bolna iskustva više nikom ne dogode izabrao je aktivan životni put ljubavi, pravde, prosvetćenosti i pomirenja – put čestitosti, koji je ostvario u svojoj porodici, poslovnom okruženju te prijateljima u Srbiji i Nemačkoj.

**POTPISNICI PREDLOGA ZA DODELU PRIZNANJA ZA ČESTITOST
STEFANU BARTU**

1. **Miloš Tešić**, jmb. 2212941800046, tel. 064 2538458, profesor Fakulteta tehničkih nauka u Novom Sadu, u penziji i dugogodišnji generalni sekretar Vojvođanske akademije nauka i umetnosti, 21208 Sremska Kamenica, Jorgovanska 1, tesic@uns.ac.rs, (4.3.20. u 16:00)
2. **Bogdanović Mihailo**, jmbg 1419938800135, dipl. ing. arhitekture, izvođač mnogih građevinskih objekata u Novom Sadu i Vojvodini, u penziji, tel. 0641704194, alumelmi@gmail.com,), 21000 Novi Sad, Balzakova 17, (4.3.20 u 16:00)
3. **Mira Radin**, dugogodišnja saradnica i direktorka Doma za decu i omladinu ometenu u razvoju, u penziji, Veternik, Teodora Pavlovića 3, 21000 Novi Sad. tel. 063593412, (5.3.20 u 9:05)
4. **Đura Jovanović**, 11070 Novi Beograd, Omladinskih brigada 39A, tel. 0116155240, djurajovanovic@gmail.co, (6.3.20 u 19:16)
5. **Elemer Wissinger**, profesor Poljoprivredne škole u Futogu, u penziji, 21410 Futog, cara Lazara 48, tel. 021/895115, elemerwissinger1942@gmail.com, (12.3.20 u 21:01)
6. **Goran Glamocić**, specijalista za stručni i razvojno istraživački rad u sportu u Pokrajinskom zavodu za sport i medicinu sporta, 21410 Futog, Carice Milice 62, tel. 0641478854. , glamocici@gmail.com, (5.3.20 u 9:36)
7. **Goran Rodić**, advokat, 21234 Bački Jarak, ul. M.Stojanovića br. 16. tel. 021 847 644 [mob.tel.](tel:021847644) 541 668 rodic.advokat@gmail.com, (5.3.20 u 8:25),
8. **Katica Putnik**, profesor književnosti, u penziji, Novi Sad, Pap Pavla 21, tel. 021/458087, sin Petar Putnik tel. 063/523348, sidharta108om@gmail.com, (13.3.20 u 10:11)
9. **Marija Kraljević - Balalić**, profesor *emeritus* Poljoprivrednog fakulteta Univerziteta u Novom Sadu, u Novom Sadu, u penziji, Nikole Tesle 34, 21101 Novi Sad, 021/548081, 064/322226. kalimero.mkb@gmail.com, (6.3.20 u 15:26),
10. **Miroslav Kurjakov**, poljoprivredni proizvođač, Futog, Put za Plantu, 21410 Futog, tel. 0611375660, miroslav.kurjakov@gmail.com, (5.3.20 u 20:47)
11. **Petar Mandić**, Novosadski humanitarni centar (NSHC), Arse Teodorovića 3, 21000 Novi Sad, 021/423021, 063/69-49-77, pero.nshc@gmail.com, (12.3.20 u 13:35)

Novi Sad, 14.3.2020.